

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm, In Tertiam Partem
Divi Thomae. Tomi Qvinque**

Mysteria Vitæ Christi, Et Utrivsqve Adventvs Eivs Accurata Disputatione Ita
complectens, vt & Scholasticæ doctrinæ studiosis, & Diuini verbi
Concionatoribus vsui esse poßit

Suárez, Francisco

Moguntiaë, M.DC.XVI.

5. V. fit supernaturalis mutatio à physica generatione essentialiter
distincta.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94022](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94022)

1. Cor. 15.
Hieronym.

Theodor.
Occumen.
Anselm.
Greg. Nys.

nis corpus disponatur, ut ad animam recipiendam aptum sit, dubitari potest. Nam Aug. Epist. 49. q. 1. significat totum hoc futurum esse in instanti: imo (quod difficilius est) etiam materia, ex qua componendum est corpus, variis in locis dispersa sit, eadem celeritate fore corpus fabricandum, ac si tota esset simul. Et ita exponit verba illa 1. ad Cor. 15. *In momento, in ictu oculi, &c.* Quae verba tractans etiam Hieronymus epist. 15. 2. ad Minerium. *Non (inquit) saltem in brevi spatio, sed in atomo, & in puncto temporis, atque momento.* Et idem sentit Theod. Occumenius, Anselmus, & alij 1. ad Cor. 15. & 1. ad Thessal. 4. & Gregor. Nysen. oratione 3. de resurrect. In contrarium vero est, quia hac mutatio accidentaliter videtur intrinsece petere successionem.

Quocirca in hac mutatione accidentali distinguere oportet. Nam quaedam fit solo motu locali, quae valde remote concurrunt, ut est congregatio materiae, seu cinerum in locum resurrectionis aptum: & hac successione fieri postulat, & ita fiet, quamvis brevissimo tempore. Quia vel aliter fieri non potest, vel (si quo modo potest) non oportet multiplicare miracula sine necessitate, praesertim cum Paulus qui dixit, *In momento, dixit, In ictu oculi*, quod brevissimam temporis moram significat. Alia mutatio fit sola alteratione, ut est intentio, vel temperamentum qualitatibus: & haec (si per se tantum consideretur) non est dubium, quin possit fieri in instanti, quanquam ratio resurrectionis ex se considerata, hoc non requirit. Quia licet ponamus hanc mutationem successione fieri, in termino eius fieret in instanti resurrectio. Neque hoc etiam pugnaret cum sententia Apostoli, quia posset illud tempus esse brevissimum. Nihilominus tamen, si consideremus virtutem Dei infinitam, probabile est, de facto non futuram successionem in hac mutatione praecise considerata. Quia qualitates, quae per hanc mutationem fiunt, non requirunt per se successionem in sua productione: sed solum ratione resistentiae, quam agens non potest subito superare, respectu autem infinitae potentiae Dei nulla est resistentia in contrariis qualitatibus, & ideo in hac mutatione praecise considerata, nulla est successio necessaria.

Alia vero est mutatio, quae licet alteratio sit, habet tamen quandam mutationem localem coniunctam, ut est rarefactio, & condensatio. Et de hac nihil non est dubium, quin natura sua, & seclusis aliis miraculis petat successione fieri. Quia non fit sine aliqua mutatione licet, tum ipsius corporis, quod condensatur, & rarefit: tum corporis ambientis, quod vel alteri corpori cedit, quando rarefit, & maiorem locum occupat; vel ad replendum vacuum accedit, quando aliud per condensationem ad minorem locum contrahitur. Ex quo fit, ut ratio resurrectionis per se non requiratur, ut haec mutatio in instanti fiat. Quia resurrectio non postulat plura miracula, quam sint necessaria, ut idem, quod ceciderat, resurgat. At vero hoc miraculum non est necessarium, quia licet organizatio ratione condensationis, & rarefactionis breui tempore fiat, nihilominus in termino eius resurget in instanti idem homo.

An vero de facto mutatio haec futura sit in instanti, nec ne, inter Scholasticos controuersum est. Aliqui enim affirmant, ut Scot. in 4. dist. 43. q. 5. Durand. q. 4. Palud. q. 4. Scotus q. 2. art. 3. Qui tamen inter se dissident in explicando, quomodo possit localis mutatio in instanti fieri. Durandus enim existimat id esse impossibile, & ideo conatur inquirere modum, quomodo id fiat sine loci mutatione. Sed id non assequitur, quia reuera non potest, ut Scotus satis ostendit. Neque etiam quod Paladani dicit, satisfacit, scilicet hanc mutationem fieri, ut comitantem generationem, vel corruptionem, & ideo posse fieri in instanti, ut ipse latius declarat. Non (inquam) satisfacit, quia si quod generatur est densius, vel rarius,

Fr. Suarez tom. 1.

A quam erat illud, ex quo genitum est, semper manet eadem difficultas, quomodo in instanti generari possit sine praui dispositione, quandoquidem necesse est, ut maiorem vel minorem locum occupet. Scotus ergo admittit motum localem diuina virtute fieri in instanti: & in re idem dicit Scotus, corrigit tamen modum loquendi, ut scilicet, non sit motus, sed mutatio. Alij vero Theologi negant hanc mutationem fieri in instanti, sed tempore brevissimo. Ita sentit Viguerius in Instit. cap. 21. §. 2. vers. 3. qui tamen falso nititur fundamento. Existimat enim hanc organizationem ministerio Angelorum esse faciendam, quod est sine fundamento dictum, & contra ceteros Theologos, qui solam congregationem cinerum, quae per motum localem fit, Angelis concedunt. Sed de hac re postea.

In praesenti ergo dubitatione verum existimo, posse Deum hanc organizationem facere in instanti, ut in simili quaestione dixi supra tractando de Christi conceptione, ubi explicui modum, quo intelligi potest mutatio loci in instanti, quae ibi intercedit. Est enim eadem omnino ratio in praesentia, quare non est, quod plura hac de re addamus. An vero Deus sit usus hac potestate, & facturus hoc miraculum in generali resurrectione hominum, incertum est. Nam Scriptura, quae de hoc loquuntur, interdum indicat successionem, ut Ezech. 37. interdum subitam mutationem, quae brevissimum tempus admittit. Ita etiam loquuntur Patres supra citati, & expositores omnes. Nec videtur vlla sufficiens necessitas ad multiplicanda miracula. Et ita probabilem hanc partem existimo: tamen etiam contraria potest facillime defendi. Nam cum in eo opere Deus immediate operetur sua infinita virtute, ad illius decorem, & manifestationem pertinet, ut sine vlla mora operetur. Itē quia alias oporteret ibi fieri aliquas transmutationes substantiales medias, quod non videtur expediens. Est ergo probabile, hanc mutationem in instanti fieri. Illud tamen est certum, siue fiat in instanti, siue in tempore: tamen in quodam instanti terminari, & compleri, in quo simul sit vnio animae cum corpore. Vnde valde errant, qui cum admittant organizationem fieri in instanti, dicunt nihilominus duratione antecedere vnionem animae ad corpus. Sunt. n. haec pugnantia. Quia vel illa organizatio pertingit vsque ad vltimam dispositionem, & ita in eodem instanti inducitur forma, vel non pertingit, & ita non tota organizatio fit in instanti, cum aliquid sit illi addendum in alio tempore, vel instanti.

SECTIO V.

Utrum resurrectio sit supernaturalis mutatio, a physica generatione essentialiter distincta.

Ratio dubitandi esse potest. Quia si substantialem mutationem consideremus, nihil in ea videtur diuersum ab ea naturali actione, quae in hominis generatione anima corpori vnitur. Nam in primis terminus integer est idem: & similiter terminus formalis, quia tam anima, quam vnio animae ad corpus est eadem, seu eiusdem speciei, & naturalis omnino. Rursus vtraque actio fit in instanti, & vtraque, quatenus est vnio ad materiam, pendet ab illa, vtriusque quoque principium immediatum est Deus. Nam licet in generatione naturali agens proximum attingat dispositiones vltimas: non tamen attingit immediatē vnionem, quae est modus ipsius animae, & spiritualis, sicut illa: ergo nihil est, in quo possit vna mutatio ab alia essentialiter differre. Confirmatur, & explicatur haec ratio. Nam postquam Deus aliquē suscitauit, eadem actione continuata, ac durante conseruat illam vnionem animae, & corporis, quia illam fecit in primo instanti resurrectionis (nulla enim alia actio est necessaria, neque oportet sine causa il-

Viguer.

Organizatio in resurrectione, an debet in instanti fieri.

Ezech. 37.

Scotus.
Durand.
Palud.
Scotus.

R r

148

las multiplicare, sed illa actio, qua conseruat vnionem, est eiusdem rationis, cum ea qua conseruat quemlibet alium hominem, & vnionem eius animæ ad corpus in generatione factam, quia homo suscitatus (cæteris paribus) tam naturali modo existit, & conseruatur, sicut homo genitus, ergo etiam illa actio, qua homo resurgit, est eiusdem rationis cum illa, qua primo generatur. Et hæ rationes procedunt de substantiali actione, & mutatione. Tertio tamen possumus eodem modo argumentari de immutatione accidentali, quæ est ad disponendum, & organizandum corpus. Nam si sit in tempore, ad summum differet in velocitate, & in agente (quæ differentia est accidentalis, vel extrinseca) in reliquis autem omnino conueniunt, scilicet in termino, in subiecto, & in eductione de potestate illius. Si autem mutatio illa fiat in instanti, ad summum different tantum mutatio instantanea, & successiua, quam differentiam multi arbitrantur esse accidentalem, quando terminus est omnino idem, habens in se aliquam atitudinem. Et licet in hoc admittamus essentialiter diuersitatem, non erit maior, quam sit inter calefactionem factam in instanti, vel in tempore, quæ nihil videtur referre, cum inter actiones naturales possit hæc differentia reperiri.

In contrarium vero est, quia resurrectio (vt dicemus) est actio omnino supernaturalis, ergo non potest esse eiusdem rationis cum actione naturali, qualis est prima generatio, seu vnio animæ & corporis.

De hac re nihil inuenio ab Scholasticis dictum: triplex tamen potest excogitari dicendi modus. Quos vt explicemus prius distinguere possumus rationem actionis, prout dicit ordinem ad causam efficietem, seu actuum influxum illius, & rationem passionis, prout tantum dicit ipsum vnionem in fieri, quatenus transmutat subiectum in ordine ad tale terminum: hæc namque duæ rationes formales diuersæ videri possunt, & intelligi potest variari vna, etiam si alia non varietur. Vt v.g. si Deus se solo producat gratiam in anima, vel per Sacramentum corporeum, immutatio passiva animæ eiusdem rationis videtur, quia ex parte animæ idem est modus receptionis, & ex parte etiam gratiæ idem modus vnionis, tam in fieri passiuo, quam in facto esse. At vero actiones, quibus gratia illis modis producit, distinctæ rationis sunt. Tum quia vna sit modo magis miraculoso, quam alia. Tum etiam, quia vna pendet essentialiter ab instrumento corporeo, à quo non pendet alia. Ad quam doctrinam confirmandam confert quod D. Thom. 1. 2. questione 1. articulo 3. & aliis locis docuit, actionem, vt actionem specificari à principio agendi, quod proprie intellectum de principio agendi non materialiter sumpto, sed formaliter quatenus virtutem habet ad operandum, verum est. Ex hoc principio intelligitur posse respectu eiusdem effectus variari actiones, etiam si modus passionis seu receptionis idem sit.

Hoc ergo supposito, primus dicendi modus est, substantialem mutationem resurrectionis, quatenus dicit passiuam receptionem ex parte corporis, esse eiusdem rationis cum mutatione substantiali generationis, propter rationes primo loco factas: nihilominus tamen actionem, per quam fit à Deo hæc mutatio in resurrectione, esse diuersam ab ea, qua fit hominis generatio, propter rationem in contrarium factam, & alias, quas statim addemus. Sed hic modus dicendi difficultatem patitur: tum in explicando, quomodo actio illa sit alterius rationis. Tum etiam in assignando differentiam inter actionem, & passionem quoad hoc. Priorem partem explicabimus statim in secunda sententia: posterior declaratur. Nam cum dicitur, mutationem passiuam esse eiusdem rationis, inquiri, quid intelligatur nomine mutationis passivæ. Nam vel intelligitur acquisitio noui modi vnionis, qui fit in materia, quando animæ coniungitur. Et hoc non, quia si hic modus con-

sideretur in facto esse, naturalis quidem est: tamen etiam modus vnionis, qui fit in anima, est naturalis. Si autem consideretur in fieri, etiam in illo potest considerari ratio actionis, sicut consideratur in vnione ipsius animæ, ergo si actio, qua fit vnio ex parte animæ, est supernaturalis, etiam actio, qua fit vnio ex parte materiæ, erit supernaturalis: & è contrario vterque modus potest considerari per modum passionis, vterque erit vel naturalis, vel supernaturalis. Non enim est maior ratio de vno, quam de alio: igitur non potest in hoc sensu accommodari dicta distinctio. Secundo igitur nomine passionis immutationis potest intelligi ipsa vnio animæ, quatenus de nouo afficit immutatque materiam, seu, tota illa vnio, quæ de nouo fit non vt est ab agente sed vt afficit subiectum. Et in hoc sensu impugnat prædicta sententia primò. Quia passio hoc modo explicata non differt ex natura rei ab actione, sed tantum ratione. Ipsa enim noua actio in passio recepta, est passio, & immutatio eius, & via, qua ad nouum terminum tendit, seu transmutatur. Quæ habitudines mente quidè distinguuntur: in re autem non dicunt modos distinctos. Nulla est, n. necessitas, vel ratio huiusmodi distinctionis, ergo non potest actio esse alterius ordinis supernaturalis, quin passio ad eundem ordinem pertineat, sola enim rationis distinctio non sufficit eas in diuersis ordinibus constituere. Secundo, quia etiam si admitteremus distinctionem ex natura rei inter illas: nulla tamen est ratio ob quam vna sit censenda supernaturalis, & distincta speciei, & non altera. Quia si actio est supernaturalis, oportet, vt respiciat Deum vt principium efficiens supernaturale: ergo cum potentia actiue respondeat potentia passiuæ proportionata, etiam passio respiciet materiam non secundum potentiam naturalem, sed obedientialem: ergo similiter ratio passionis erit diuersa.

Secundus dicendi modus esse potest, resurrectionem absolute esse mutationem specie diuersam ab hominis generatione. Qui ita potest explicari. Prima, si teneamus ultimam dispositionem, quæ in generatione naturali ordine naturæ antecedit introductionem animæ, esse principium efficiens illam vnionem tantum instrumentum generantis. Hoc enim posito facile est actiones distinguere, quia actio quæ fit in generatione hominis essentialiter pedit ab his principiis & instrumentis per quæ naturaliter fit: & fortasse etiam pender ab actuali influxu vteri materni: at vero actio quæ fit in resurrectione, pender à solo Deo operante præter causas naturales & supra totum ordinem earum. Secundo, et si dicam⁹ dispositiones materiæ non esse instrumenta efficientia vnionem, sed materialiter tantum concurrere, & solum Deum esse immediatum principium efficiens tam generationem quam resurrectionem, nihilominus in ipso Deo possumus distinguere, duplicem rationem agendi, alteram qua consideratur vt principium naturæ, operans per virtutem, influxumque naturæ debitum: alteram qua est operans supra totum naturæ debitum. Et iuxta has duas rationes distinguuntur actiones, quæ manant à Deo, vno vel altero modo operante. Actio enim Dei quæ in naturali hominis productione interuenit, est iuxta naturæ debitum: & ita est à Deo præcisè vt principio naturæ accommodato: actio verò resurrectionis à Deo vt operante supra totum ordinem naturæ. Ex diuersa autem actione sequitur diuersa passio propter rationes factas contra primum modum.

Sed neque hic modus mihi satis facit: nam in primis supponendum est et resurrectionem, vt dicit substantialem vnionem, fieri in materia disposita, atque adeo ibi dispositionem ultimam ordine naturæ antecedere introductionem anime: nam eadem est ratio quoad hoc de resurrectione, & de quacunque alia hominis productione: quia semper anima vnitur eomodo quo eius natura exigit: exigit autem vt vnatur subiecto disposito. Hinc ergo fit non esse necessarium

has

has actiones distinguere ex parte dispositionum, nam eo modo quo concurrunt in prima productione, poterunt concurrere in secunda, nisi aliunde sit specialis repugnantia, quæ assignari non potest. Solum ergo poterit esse differentia in modo efficiendi ipsas dispositiones, quæ differentia accidentaria est, & valde remota respectu ipsius actionis substantialis, & in se considerata, fortasse non est essentialis, ut argumentabamur in principio huius dubitationis. Deinde illa duplex ratio efficiendi in Deo in præsentem solum videtur pertinere ad quandam extrinsecam denominationem, non ad Physicam rerum distinctionem, quia quod concursus sit debitus, vel non debitus, non sufficit ad diversitatem Physicam si alias non sit distinctio in termino, vel in modo agendi: sicut in rebus naturalibus motus violentus & naturalis, si ad eundem terminum tendant, non differunt specie intrinseca, sed denominatione: quia unus est consentaneus naturæ, alter vero non. Et similiter in materia de gratia propositio alicuius obiecti, & inspiratio aliqua, vocatur donum gratiæ, & supernaturale, quando datur præter naturæ debitum & ordinem, quamvis ipsa motio in se sit naturalis: ergo idem erit in præsentem. Quod præterea ita declaro; Cum Deus per resurrectionem infundit animam corpori, quamvis operetur in materia ultra debitum naturale, non tamen ultra naturalem capacitatem materiæ: quia reuera ibi materia concurret per naturalem potentiam passivam qua est capax animæ, hæc enim semper est eadem & immutabilis, siue anima prius fuerit in anima, siue non: ergo etiam tunc Deus operatur ut principium naturæ quoad actionem quam efficit, quamvis quoad debitum liberalius operetur, quam natura posset. Sicut si Deus illuminaret hunc aerem sine sole, vel alio luminoso, aliquid quidem faceret ultra naturæ debitum, tamen id quod faceret eiusdem rationis esset cum alio lumine & illuminatione naturali. Quin potius addo ulterius etiam sub hac ratione debiti nihil deesse substantiali vnioni, quæ fit in resurrectione, secundum se considerata, sed tantum ratione dispositionum. Ille enim modus organizationis & dispositionis, qui fit in resurrectione, est quidem præter totius naturæ debitum, tamen positus illis dispositionibus, ratione earum potest dici debita talis animæ vnio, quia oportet dispositiones tales esse, quæ talem animam requirant: nam futura est inter eas naturalis connexio, ergo ex nullo capite intelligi satis potest, quod hæc actio quæ in resurrectione interuenit, sit alterius rationis aut ordinis. Confirmatur tandem: nam si Deus annihilaret angelum, & iterum eum producat, hæc secunda productio, non erit specie distincta à prima, sed essentialiter erit creatio. Et similiter, si Deus, quando peccatorem qui à priori gratia exciderat, iterum sanctificat, eandem numero gratiam quam prius habuerat, illi restituat, illa actio non erit specie diuersa à priori gratiæ productione, ergo similiter in præsentem.

Tertius ergo dicendi modus est, actionem qua fit resurrectio, esse naturalem quoad substantiam, supernaturalem tantum quoad modum, & ideo non esse diuersam essentialiter à prima hominis productione naturali, sed tantum differre accidentaliter in modo organizandi, & disponendi corpus. Hæc sententia aperte colligitur ex Scoto, in 4. dist. 43. q. 3. Marfil. q. ult. art. 1. Henric. quodlib. 11. qu. 4. qui existimat facta sufficienti corporis dispositione non esse necessariam nouam actionem intrinseci agentis, ut anima corpori iterum vnietur, sed solum prærequiri ut fiat intime præfens corpori: nam statim naturali impetu & causalitate vnietur ipsa corpori etiam ab intrinseco non amplius vnietur. Ipsa autem anima alibi existens, si non impediatur, potest virtute sua se facere præsentem corpori, & omnibus partibus eius. Atque ita concludit non esse necessariam

Fr. Suarez. com. 2.

aliā actionem extrinsecam. Quæ sententia supponit etiam in hominis generatione posita vltima dispositione corporis & creatione animæ cum intima præsentia ad corpus, non requiri aliquam aliam actionem extrinsecam, sed ipsam animam statim naturaliter seipsam vnire, & quasi completi corpus. Quod si dicas illam vnionem requirere aliquod principium efficiens: responderi potest naturaliter resultare ab ipsa anima. Quæ sententia est quidem probabilis, sed nunc non potest examinari, nec est nobis necessaria. Itaque qualiscunque sit, & à quocunque sit hæc actio, quoad substantiam eiusdem rationis censetur. Et quidem si comparatio fiat inter resurrectionem & primam hominis productionem factam à solo Deo in Adamo, aut Eua, existimo hanc sententiam esse certissimam: imo credo solum esse differentiam in quadam denominatione: quia vna est productio rei quæ nunquam fuit, & simul cum prima animæ creatione. Altera vero est productio rei quæ iam iterum fuit, & non est simul cum animæ creatione, sed cum conseruatione: quæ differentia est valde extrinseca & accidentalis, ut rationes & exempla allata confirmant. Si tamen comparatio fiat ad generationem propriam, sic non est res tam certa: est tamen verisimilior, ut eadem argumenta probant. Supererat tamē ad perfectam huius rei cognitionem explicandum, in quo consistat ille supernaturalis modus resurrectionis. Nam, licet hoc ex parte tactum sit, non tamen est exacte declaratum, sed hoc fiet commodius sectione sequente.

SECTIO VI.

Utrum resurrectio sit possibilis naturaliter, vel supernaturaliter.

Explicata ratione resurrectionis facile potest hæc quæstio definiri, in qua non inquirimus an futura sit, vel aliquando facta fuerit (hoc enim posterius est tractandum, vel in speciali de resurrectione Christi, vel in generali de resurrectione hominum) sed inuestigamus quid Deus in hac parte possit efficere. In quo etiam considerandum est, posse esse sermonem de resurrectione vel præcisè, ut dicit resurrectionem & viuificationem corporis iam emortui, vel de resurrectione quæ præter vitam corporis, habet adiunctam transmutationem corporis ad vitam immortalem, impassibilem, & gloriosam. De hoc posteriori sensu nihil disputarunt Philosophi, tamen sine dubio multo magis illum modum existimarent impossibilem, quam priorem. Refert autem Tertulianus libr. de Præscriptio. hæret. cap. 7. omnes Philosophos existimasse resurrectionem impossibilem, ut carnus (inquit) resuscitatio negetur, de vna omnium Philosophorum (chola) sumitur. Vbi, licet non dicat illos existimasse esse impossibilem, hunc tamen fuisse illorum sensum, ex eorum principiis facile conijcitur. Aliqui enim illorum ideo negarunt resurrectionem, quia credebant animam vna cum corpore prorsus interire, atque idcirco negabant posse iterum ad corpus redire. Ita senserunt Epicurei, & Stoici, qui propterea Paulum resurrectionem predicantem, novorum demoniorum annunciatorem appellarunt, Actorum 17. Eodem errore laborauit Plinius libro 2. Historiarum capite 7. & lib. 7. capite 55. Nec solum Philosophi, sed etiam inter Iudæos Sadducæi in hoc errore versati sunt, ut constat Matthæi 22. Marci 12. Actor. quinto, vigesimo tertio, & vigesimo quinto, Marc. 12. vbi Festo insanire visus est Paulus, eo quod resurrectionem predicaret, dices. Quid incredibile iudicatur apud vos, si Deus mortuos suscitatur? & infra, Si passibilis Christus, si primus ex resurrectione mortuorum: & eosdem imitatus est Marcion teste Tertulliano loco supra citato.

Rr 2 Alij

Scotus.
Marfil.
Henric.

Act. 21
Plin.

Matth. 22

Marc. 12

Act. 5. 23.

U 25.